Порівняння досвіду України та країн Балтії засвідчує наявність спільних пріоритетів: розвиток цифрових компетентностей, удосконалення інфраструктури, підвищення якості цифрових ресурсів і забезпечення безпеки цифрового середовища. Водночас акценти відрізняються: Україна значною мірою зосереджена на забезпеченні стійкості освітнього процесу та розвитку цифрових платформ, Литва – на підтримці педагогів та інноваціях, Латвія – на доступності й безпеці, Естонія – на розвитку комплексної цифрової екосистеми.

Таким чином, цифровізація вищої освіти є багаторівневим процесом, ефективність якого залежить не лише від технічного забезпечення, а й від професійної готовності викладачів, якості цифрового контенту, доступності технологій та здатності університетів адаптувати освітні й організаційні моделі. Досвід країн Балтії може бути корисним для України у виробленні системних підходів до інтеграції цифрових технологій у вищу освіту.

Література:

1. Колеснікова І. В. Цифровізація освітнього процесу в закладі післядипломної педагогічної освіти. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 2020. Вип. 78. С. 117–120.

2. Проект «Цифрова трансформація освіти і науки». URL: https://mon.gov.ua/ua/tag/cifrovatransformaciya-osviti-ta-nauki

3. Burlamaqui, L., Kattel R. Development as Leapfrogging, Not Convergence, Not Catch-up: Towards Schumpeterian Theories of Finance and Development'. Review of Political Economy, 28(2), 2016. P. 270–288.

4. Nacionalinė švietimo agentūra. URL: https://www.nsa.smm.lt/projektai/veikiantys-projektai/projektasskaitmenine-svietimo-transformacija-edtech/

DOI https://doi.org/10.36059/978-966-397-668-6-4

КЕЙС-МЕТОД У ВИЩІЙ ШКОЛІ: ПРАКТИКА ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ

Гамрецька Г. С.
кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри суспільних дисциплін,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
м. Хмельницький, Україна

Сучасна історична та громадянська освіта в Україні орієнтована на розвиток особистості учня через осмислення минулого, сучасного та

зв'язків між ними; формування цінностей демократичного суспільства; розвиток критичного мислення школярів [2].

Амбітна мета потребує відповідного агента для її реалізації. Тому кейс-метод є надзвичайно актуальною стратегією у підготовці майбутнього вчителя історії та громадянської освіти. Метод кейсів крізь призму професійної освіти розглядаємо як метод активного аналізу проблеми, заснований на навчанні через вирішення конкретної ситуації в освітньому середовищі.

Проблема ситуаційного навчання стали предметом багатьох досліджень зарубіжних та вітчизняних науковців. Інтерес викликають ті публікації, що стосуються підготовки фахівців у сфері громадянської та історичної освіти. Наприклад, у наукових розвідках О. Пометун системно узагальнено теоретико-методологічні засади ситуаційного методу. Авторка трактує метод кейсів як різновид інтерактивного навчання, який орієнтований на аналіз проблемних ситуацій і навчання через досвід, що забезпечує поєднання теоретичних знань із практичними діями [5].

У дослідженнях В. Дрижака та С. Єрмака підтверджено ефективність кейс-методу як засобу формування професійної готовності майбутніх фахівців. Науковці акцентують увагу на його спроможності розвивати відповідальність і здатність ухвалювати рішення у сфері суспільно важливої діяльності [3]. Висновки авторів є важливими для історичної освіти, позаяк учитель історії в умовах сучасних викликів має бути відповідальною особистістю у прийнятті рішень під час виконання соціально значущих завдань.

Привертає увагу також публікація О. Койчевої та Л. Яновської, які аналізують приклади використання кейс-методу на уроках історії та обґрунтовують його продуктивність і результативність [4].

Під час підготовки вчителя історії та громадянської освіти доцільно застосовувати різні види кейсів: історико-джерелознавчі, організаційно-технологічні, методичні тощо. Звернемо увагу на особливостях роботи з методичними кейсами. Робота над кейсом на заняттях з фахової методики складається з чотирьох етапів.

На першому етапі відбувається занурення в ситуацію. Студенти отримують опис кейсу. Матеріал для обговорення має бути підібраний таким чином, щоб відображав реальні проблем, які трапляються в освітньому просторі. Він має містити достатній обсяг інформації, щоб студенти мали у своєму розпорядженні всі необхідні дані. Наприклад, на заняттях з фахової методики під час вивчення теми «Організація освітнього процесу осіб з ООП» викладач пропонує студентам необхідну інформацію щодо особливостей вивчення історії учнів з порушеннями зору та інтелектуального розвитку (ПІР). Кейс містить практичний посібник «Конструювання адаптивних уроків історії та громадянської освіти», згенерований ШІ NotebookLM у форматі презентації; сценарій адаптивного уроку для 7 класу з теми «Русь за

Ярослава Мудрого»; презентацію змісту адаптивного уроку. Також можна запропонувати чек-лист готовності інклюзивного уроку:

– Безпека та час: чи гарантована відсутність критики за помилки і чи закладено час (х2-х3) на обдумування?

– Когнітивний ліміт: чи очищено матеріал від зайвих дат та абстракцій до 2-3 головних фактів на урок?

– Динаміка: чи запланована зміна практичної діяльності кожні 5–7 хвилин?

– Сенсорна адаптація: чи замінено вказівки «тут» / «там» на чіткі координати та чи підготовлено тифлокоментування для зображень?

– Тактильність: чи наявні фізичні артефакти, 3D-моделі або рельєфні карти замість виключно плоских зображень.

Другий етап передбачає самостійний аналіз, метою якого є виокремлення проблеми та пошук прихованих чинників для з'ясування причин виникнення даної ситуації. На цьому етапі студенти визначають такі особливості навчання історії учнів з ПІР, як-от: візуалізація, спрощення структур, практична діяльність та корекційна спрямованість. На основі аналізу отриманого кейсу студенти виокремлюють реальну та достатньо складну педагогічну ситуацію: «Як забезпечити розвиток критичного мислення у нейротипових підлітків в інклюзивному класі?».

На третьому етапі викладач організовує роботу в малих групах, учасники яких обговорюють варіанти рішень та аргументують свої педагогічні підходи. За допомогою «мозкового штурму» відбувається обговорення основних стратегій для інклюзивного класу.

Заключний етап роботи з кейсом – це захист рішень, де кожна група презентує свій алгоритм дій. Варіанти оформлення рішення кейсу можуть бути як презентація, таблиця чи усний виступ. Вирішення проблеми зазначеного кейсу спрямоване на поєднання технік диференційованого навчання та універсального дизайну. Майбутні учителі історії під час аналізування кейсу мають усвідомити, що більшість учнів повинні працювати над складними аналітичними завданнями, поки діти з порушеннями залучаються до тих самих процесів через адаптовані, візуальні та практичні форми [1].

Здобувач освіти, який працює з пакетом матеріалів, що описує складну ситуацію, під час її розв'язання розвиває такі ключові навички, як-от: аналітичне мислення, методичну гнучкість та комунікативні навички. Замість абстрактного вивчення фахової методики, студенти розв'язують реальні педагогічні ситуації. З огляду на те, що історія та громадянська освіта часто мають справу з контроверсійним минулим та чутливими темами, метод кейсів учить майбутніх педагогів аналізувати різні джерела, бачити події з кількох перспектив та аргументувати власну позицію. Кейси також допомагають студентам відпрацьовувати алгоритми реагування на конфліктні ситуації в учнівському середовищі.

Отож, кейс-метод є одним із найефективніших інструментів формування професійної компетентності майбутніх учителів історії та громадянської освіти. Використання цього методу дозволяє подолати розрив між теоретичними знаннями з історії й історичної дидактики та реальними викликами, з якими доведеться педагогу-початківцю зіткнутися в освітньому середовищі.

Література:

1. Гамрецька Г. С. Партисипативні практики в підготовці майбутніх учителів історії в умовах інформаційної війни. *Наука та освіта в сучасних дослідженнях*: Матеріали ІІ Міжнародної науково-практичної конференції / IHRC (м. Житомир, 19 вересня 2026 р.). Житомир, 2026. С. 95–97. DOI: 10.64076/ihrc260919.09.
2. Державний стандарт базової середньої освіти. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show.
3. Дрижак В. В., Єрмак С. М. Використання кейс-методу для підготовки майбутніх фахівців служби пробації. Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. 2020. № 8. С. 161–166.
4. Койчева О.С., Яновська Л.Г. Використання методу Case-stude як аналізу проблемних ситуацій в історичній освіті. *Інноваційна педагогіка. Теорія та методика навчання (з галузей знань)*. Випуск 58. Том 1. 2023. С. 77-80. URL: https://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/58/part_1/15.pdf.
5. Пометун О. І. Ситуаційний метод навчання. Енциклопедія освіти. 2-ге вид., допов. і перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. С. 919–920.